

Aclarir-se el temps (ALDC, III, 677. Aclarir-se el temps)

En aquest mapa només comentem els diversos tipus lèxics amb les seves variants; per al tractament del grup final *-r + s*, veg. mapa 330.

Els noms més estesos per a aquest concepte són *aclarir-se* i *arrasar-se*. El primer, der. de *clar* (veg. *ac[ɫ]arir-se* 89, 94, 100, 102, 118; *fer-se clar* 162), s'estén per tots els dialectes (var. ross. i alg. *s'esclarir*; *clarir-se* 59, 66, 67, per afèresi, *esclarir-se* 16, 86, 88, amb canvi de suf., *esc[ɫ]arir-se* 93, amb palatalització de *l*, *esquiarir-se* 106, per vocalització de [ɫ], *aclarir-se* 70-74, 76, 78-81, per desplaçament de l'accent sobre el pronom); *clarejar* també és un der. de *clar* amb el suf. freqüentatiu *-ejar* (var. *clarejar* 90; *esclairar-se* 49, potser dependent de l'oc. *esclairar*). *Arrasar-se*, der. de *ras* 'sense núvols' (< llat. RASU) (veg. *ficar-se ras* 108, *quedar-se ras* 116, *fer-se ras* 117), és propi del val. (var. *rasar-se* 144, 153, 186, per afèresi), on pot conviure amb *aclarir-se* i *esbargir-se* (154); *arrasrarar* 85, potser per una combinació de (a)rrasar i *clar*; per canvi de desinència *arrasir-se* (var. *rasir-se* 127, ja en Labèrnia [1839], per afèresi; *enrasir-se* 65, 119, 120, per canvi de prefix). En cat. central té una certa extensió *asserenar-se*, der. de *serè* (< llat. SERENU 'serè; sense núvols'), present en *veure's la serena* 33, *veure plapes*

serenes 90, *posar-si serè* 99, amb les var. *asserenar-si* 93, amb tancament de la *e* del pronom, i l'aferètica *serenar-se* 30, 35, 46, 62.

El cast. *despe[χ]ar-se* coneix una certa extensió, especialment com a segona resposta (var. *espe[χ]ar-se* 118, 189; *despe[χ]ar-si* 89), sense cap cas d'adaptació en [k] o [ʃ], com ha passat en altres castellanismes (cast. *ma[χ]o* → cat. *maco*, etc.).

Altres mots de caràcter més local: *esduir* 51 'esbargir-se', var. de *eduir* (< llat. EDUCERE 'portar a fora, fer sortir'), *estitllar-se* 27, 51, 103, var. de *estritllar-se*, que sembla der. de *estritlla* 'estrijol' (veg. oc. ant. *estrilha*), com si diguéssim 'estrijolar el cel' (var. *destitllar* 103, amb canvi de suf.); *espargir-se* 36, 124, 131, 147 (< llat. ASPERGERE 'escampar, esquitxar' < llat. cl. SPARGERE), probable reducció de *espargir-se els núvols* 20 (var. *esparzir-se* 135; *esbargir-se* 45, 69, 151, per atracció de *esbarriar* o *abragir* [DECat]); *fer ull* 70, 110, 114, *obrir l'ull* 130, 165 o *fer forat* 187, per una obertura en la nuvolada; *abonançar* 55, 163 (*voler fer bo* 34, 57, *posar-se en bo* 85), canviar el temps cap a la bonança; *passar-se la broma* 112; *escampar* 169; *canviar* 115; *trencar-se* 26, 31; *esvellegar-se* 110 (← 'estripar-se'); *eixerir-se* 44 (← 'revifar'); *fer boca* 85; *adobar-se* 4; *esparracar-se* 22; *espassar-se* 17, 18, 103 (var. *passar* 50); *anar-se'n (el temps)* 177, 185; *trempar* 115.

Són mots normatius *aclarir-se*, *asserenar-se*, *posar-se serè*, *arrasir-se*, *estritllar-se*, des del DG1, 1932.

